

Betere rassen en breder middelenpakket in aantocht

Cichoreiteelt: vallen en weer opstaan

De teelt van cichorei is grillig. In de ruim twintig jaar van grootschaligere teelt heeft het een instabiele ontwikkeling gekend. Onkruidbestrijding is de belangrijkste reden waarom telers er na enkele jaren mee kappen. Door gebrek aan goede middelen is handwerk vaak noodzakelijk. Maar er gloort hoop aan de horizon.

Copyright foto

Cichorei is een welkome aanvulling op mijn bouwplan, luidde onlangs de poll op Akkerwijzer.nl. Nee, vond de meerderheid van de stemmers, en ik begin er ook niet aan. Dat is ook niet zo verwonderlijk, omdat de teelt van cichorei sinds de introductie van het gewas in 1990 in Nederland een grillige ontwikkeling heeft gekend. Zowel in teelt en areaal als in uitbetaling.

Toch is dat jammer, zegt Kees van Dijk uit De Heen (NB), voorzitter van de Telersvereniging Inulinecichorei. Cichorei is namelijk een mooi gewas voor in het bouwplan. Cichorei heeft veel meer haarwortels dan bijvoorbeeld de suikerbiet, wat gunstig is voor de bodemstructuur. Daarnaast is het gewas nauwelijks gevoelig voor aaltjes en geeft het ook geen vermeerdering van aaltjes in de bodem. Cichorei stelt verder weinig eisen aan bemesting en insecten zijn nauwelijks een probleem. Bovendien kan cichorei financieel een interessant gewas zijn. Verwerker Sensus betaalt een vooraf afgesproken prijs per kilo voor het product van volgend jaar. De teler mag uitgaan van een beter saldo dan graangewassen en loopt minder prijsrisico dan met aardappelen, uien, knolselderij en witlof, aldus de voorzitter. Toch kan Van Dijk zich de terughoudendheid voor deze teelt wel voorstellen. Het is een moeilijke teelt, zegt hij. Het fijne zaadje moet heel ondiep worden gezaaid, anders kiemt het niet. Daardoor is het gewas voor opkomst afhankelijk van voldoende neerslag.

Verder groeit het plantje heel langzaam, met als gevolg dat het heel gemakkelijk wordt overwoekerd door onkruid. „En met het huidige middelenassortiment is het nauwelijks mogelijk om zonder handwerk onkruidvrij cichorei te telen.“

Melganzevoet

Vanwege het beperkte middelenpakket is het lastig om vooral melganzevoet, de grootste boosdoener, goed te bestrijden. Er zijn geen contactmiddelen in de cichorei toegestaan die een goede werking hebben op dit onkruid. „De middelen die we wel tot onze beschikking hebben, zijn bodemherbiciden“, legt Van Dijk uit. „Deze herbiciden werken alleen goed als zij onder vochtige omstandigheden in de bodem worden opgenomen. Dat betekent in de praktijk dat er met de hand geschoffeld moet worden zodra het plantje opkomt.“ Sinds enkele jaren is het ras Chrysolite beschikbaar, dat beter tegen gewasbeschermingsmiddelen bestand is. Het nadeel van dit ras is dat de opbrengstpotentie 5 procent lager ligt dan gemiddeld. Volgens Van Dijk zijn er desondanks veel telers die voor dit ras kiezen en een mindere opbrengst accepteren, met een wat lager saldo als gevolg. Daarnaast heeft de toelating van de contactherbicide Titus een toegevoegde waarde voor de bestrijding van melganzevoet. De hoop van de cichoreiteelt is volgens de

voorzitter nu gevestigd op de Nederlandse toelating van Bonalan. Dit middel, dat in de grond moet worden gewerkt, werkt sterk op melganzevoet, maar heeft geen effect op cichorei, aldus Van Dijk. Bonalan is een gewasbeschermingsmiddel op basis van de werkzame stof benfluralin, een stof die niet eerder in Nederland is toegelaten. Het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb) zal binnenkort waarschijnlijk besluiten dit middel toe te laten.

Grillige afzet

Maar niet alleen de problemen met on-

Kees van Dijk: „Er zijn middelen in aantocht waarmee we de onkruidbestrijding volledig kunnen uitvoeren“

Copyright foto

'Cichorei past goed in Veenkoloniaal bouwplan'

Hoewel Zuidwest-Nederland het belangrijkste cichoreigebied voor Sensus is, is voor de continuïteit van de teelt ook naar andere teeltgebieden gezocht. Op de zand-dalgronden in het Noordoosten is cichoreiteelt niet meer weg te denken, zegt Hans van der Heijden uit Vledder (DR), voorzitter van de telersvereniging Noord-Nederland.

Verwerker Sensus heeft voordeel bij areaalspreiding vanwege de klimatologische omstandigheden, aldus Van der Heijden. „Sensus wil een continue aanvoer van begin september tot aan de kerst hebben. Als het op de klei in Zeeland te nat is om te rooien, is het voor het bedrijf prettig als het naar Drenthe kan uitwijken. Hier op de zandgronden kunnen we vrijwel altijd oogsten.”

Daarnaast is er in de Veenkoloniën behoefte aan andere gewassen, vervolgt de voorzitter. „We kunnen cichorei heel goed gebruiken voor de wisselteelt. Graan telen zou een ander alternatief kunnen zijn, maar dat is op de zandgronden 'bezigheidstherapie'. Cichorei groeit goed op zandgrond, al halen we gemiddeld 5 procent minder opbrengst dan op de klei wordt gehaald.”

Belangrijk is wel dat het cichorei-areaal in Friesland, Groningen en Drenthe

groot genoeg blijft. Er moet voldoende omvang zijn om een route te kunnen rijden, zegt Van der Heijden. „We hebben even onder de 200 hectare gezeten, dan ben je geen partij meer. We zitten nu boven de 300 hectare, dat loont meer de moeite.”

Bovendien zijn de transportkosten hoog: telers in het Noorden betalen 60 procent meer transportkosten dan telers in het kerngebied. De cichorei wordt wel 100 procent geschoond aangeleverd. „We hoeven geen zand naar de fabriek in Roosendaal te brengen.”

De cichoreiteelt heeft inmiddels zijn plekje op het noordelijk zand gevonden. Volgens Van der Heijden wordt er 100 procent Chrysolite gezaaid. „Met dit nieuwe ras, dat resistent is tegen Titus, kunnen we gemakkelijker onkruid beheersen. Chrysolite heeft wel een wat lagere opbrengst, maar heel vaak onkruid bestrijden kost ook geld.”

Het nadeel van cichorei vindt hij dat het gewas om een goed nagewas vraagt. Cichorei is een tweejarig gewas; het paarse bloemetje komt in het jaar erop boven veel andere gewassen uit. „Je kunt dus geen vollegroente of intensieve gewassen na cichorei telen. Sniijmaïs is wel goed mogelijk. Maïs heeft daar geen last van.”

kruidbestrijding maakt cichorei een moeilijke teelt, ook de afzet kent vanaf het begin een onvoorspelbaar verloop. „Verwerker Sensus heeft de markt voor inuline vanaf 1990 vanuit het niets opgebouwd”, zegt Van Dijk. „In de beginjaren werd er ook fructose geproduceerd, maar het rendement van dit product was minimaal.” Met de herstructurering van de suikermarkt, in 2006, leverde Sensus de productie van fructose bij de Europese Unie in. Met het gevolg dat het areaal cichorei werd gehalveerd van 5.000 naar 2.500 hectare. Dat was tevens het moment dat Cosun ging twijfelen of de coöperatie nog wel met Sensus wilde verdergaan, weet de voorzitter. „Sensus heeft enkele jaren in de etalage gestaan, Cosun wilde er eigenlijk wel van

af. Van 1990 tot 2005 was er nauwelijks iets verdiend, het rendement was minimaal. Als telers ontvingen we 56,50 euro per ton voor onze cichorei; dat was nauwelijks een renderende prijs. Maar dat werd min of meer door de telers geaccepteerd: het was voor de akkerbouw sowieso een mindere tijd.”

Om te voorkomen dat de cichoreiteelt voorgoed uit Nederland zou verdwijnen, waren de overgebleven telers in 2006 bereid om voor een prijs van 48,50 euro per ton cichorei te telen. Achteraf is dat de redding voor Sensus en de cichoreiteelt geweest, vindt Van Dijk, die nu bijna 90 euro per ton ontvangt. „Na die reorganisatie is het bedrijf winst gaan maken door het product beter in de markt te zetten en is de prijs regelmatig naar

boven toe aangepast. De afzet van inuline groeit namelijk wél gestaag door: zo'n 10 tot 20 procent per jaar. Maar omdat je vanaf een nulpunt begint, gaat de groei pas naar verloop van tijd echt iets voorstellen.”

Schommelend saldo

De laatste jaren betaalt Sensus een redelijk goede prijs voor cichorei, maar komen de telers voornamelijk door de extreme weersomstandigheden niet aan de opbrengst die ze nodig hebben om een goed saldo te behalen, aldus Van Dijk. Zo was het voorjaar van 2013 te koud voor een goede opkomst van cichorei en kende het voorjaar van 2012 een koude periode, waardoor 10 procent van

Copyright foto

Inuline en afzet

Cichoreiverwerker Sensus sluit jaarlijks contracten met akkerbouwers in Nederland en België voor teelt en levering van cichoreiwortels. Uit de cichoreiwortels produceert Sensus de Frutafit-inulines en Frutalose-inuline-/FOS-stropen. Cichorei is een van de plantensoorten die inuline in wortels opslaan tot een niveau dat winning aantrekkelijk maakt.

Inuline behoort tot de prebiotica. Prebiotica zijn stoffen die onverteerbaar zijn en onveranderd in de dikke darm aankomen. Daar stimuleren ze selectief de groei en activiteit van (goede) bacteriën in de dikke darm. Deze bacteriën zetten de darmen in beweging en kunnen daardoor belangrijk zijn voor een goede stoelgang. Verder produceren de bacteriën onder andere B-vitamines, maar ook stoffen die de darmwand voeden.

Sensus breidt de teelt van cichorei in Nederland verder uit en investeert veel in verdere verbetering van de teelt, omdat er volgens de verwerker structurele groeimogelijkheden zijn op de wereldwijde afzetmarkt voor inuline en omdat de Nederlandse cichorei-inulineketen goed is gepositioneerd. Sensus doet uit concurrentieoverwegingen geen uitspraken over de groei van het areaal cichorei in Nederland.

de wortels ging schieten. Ook het oogsten tijdens de natte herfstmaanden van de afgelopen jaren deed de opbrengst en het saldo geen goed. Verder brengt een nat najaar nogal wat extra kosten met zich mee, wat de tarrabijdrage betreft (19,50 euro per ton tarra), boven op de transportkosten, die de teler zelf moet betalen: tussen de 6,50 en 16 euro per bruto ton, afhankelijk van de afstand. „Telers worden daardoor verrast met een grote aftrekpost op hun afrekening.”

Van Dijk vindt het geen probleem dat het areaal dit jaar enkele procenten groter zal zijn dan de ruim 5.000 hectare in 2013. Verwerker Sensus wil een groter areaal, om aan de wereldwijde vraag te kunnen voldoen.

Hij vraagt zich wel af waar de verwerker zijn telers vandaan wil halen. Want: „Mensen die ooit met cichoreiteelt zijn gestopt, krijg je niet zo gemakkelijk meer terug. Die zijn er helemaal klaar mee.”

Het feit dat Sensus telers in België en Noord-Frankrijk wil werven, vindt de voorzitter geen probleem. Hoewel hij zich afvraagt of onze zuiderburen hiervoor in de rij zullen staan. „Sensus moet zijn afnemers kunnen beleveren. En wij zijn erbij gebaat dat het goed gaat met Sensus.”

Sulfonylureum tolerant ras

Hoewel de grilligheid van de cichoreiteelt zal blijven bestaan, is Van Dijk toch optimistisch

over de toekomst van het gewas in Nederland. Enerzijds door de verdere ontwikkeling van Sulfonylureum tolerante rassen, waardoor een betere opbrengst mogelijk is dan nu met Chrysolite, anderzijds door de toelating van middelen als Bonalan.

„Er zijn middelen in aantocht waarmee we de onkruidbestrijding volledig kunnen uitvoeren”, aldus de voorzitter. „Sensus en de telersvereniging werken er hard aan om die middelen toegelaten te krijgen. Dat kan nog jaren duren, maar ik voorzie wel dat de onkruidbestrijding dan gemakkelijker wordt. De zaai en de opkomst blijven wel een lastig verhaal. Wat dat betreft is cichorei een gewas waarmee de plantenteler zich kan onderscheiden tussen de akkerbouwers.” ■

Vanwege het beperkte middelenpakket is het lastig om vooral melganzevoet, de grootste boosdoener, goed te bestrijden.

Cichorei in strijd tegen chitwoodi-aaltje

Akkerbouwer Nanco Lont uit Wieringerwerf in de Wieringermeer teelt 10 hectare cichorei op lichte zavelgrond. Zijn belangrijkste reden om voor dit gewas te kiezen, is om het chitwoodiprobleem onder de detectiegrens te houden. „We zitten voornamelijk in de pootaardappelteelt. Cichorei is nauwelijks gevoelig voor dit aaltje en geeft geen vermeerdering van aaltjes in de bodem.”

Cichorei is geen gemakkelijk gewas voor de Wieringermeer, onder andere vanwege de opkomst en de stuifgevoeligheid. Toch is het een vast gewas in het bouwplan van Lont geworden. Enerzijds vanwege de beheersbaar-

heid van chitwoodi, anderzijds omdat Lont de teelt van cichorei inmiddels aardig in de vingers heeft.

„We hebben vroeger witlof voor de pennenteelt geteeld. We kennen de witlof met al zijn problemen. Cichorei heeft veel weg van witlof. Hoewel cichorei een grillig gewas is, wissel ik niet snel van teelten. Liever probeer ik de teelt te verbeteren en die aan te passen aan de omstandigheden.”

Zo heeft Lont vorig jaar samen met drie collega's een schoffelmachine met GPS aangeschaft, waarmee heel precies kan worden gewerkt. „We hopen daarmee de hoeveelheid handwerk de komende jaren behoorlijk

naar beneden te krijgen”, zegt hij.

Volgens Lont wordt het Noordwesten voor verwerker Sensus een steeds belangrijker gebied voor de cichoreiteelt. „Het bedrijf wil zijn areaal ook in andere delen van Nederland uitbreiden, vanwege de goede afzet en de flexibiliteit in de oogstperiode.”

De transportkosten naar de fabriek in Roosendaal liggen wel heel hoog, zegt hij, zo tussen de 650 en 750 euro per hectare. „Dat is bijna een derde deel van alle kosten. Dat hakt er dus behoorlijk in. Maar dat vind ik het wel waard als we daarmee het chitwoodi-aaltje in de hand kunnen houden.”